

Teologická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích

Posudek bakalářské práce

Václav Stráský, *Etické hodnoty pluralismu*

Předkládaná bakalářská práce pojímá pluralismus jako ústřední duchovní zjev postmoderní doby a pokouší se o jeho historické a systematické uchopení. Po úvodním představení problému postmoderny a postmodernismu se obrací k vlastnímu fenoménu pluralismu, jež vykládá jakožto princip (žádoucí) společenské, kulturní a hodnotové různosti typické pro dnešní dobu. Tento rozvrh potom aplikuje na dva fenomény, které – jak věří – vyjadřují zvláště dobře podstatu pluralismu – kulturní pluralitu a demokratický politický systém. V poslední kapitole se pak věnuje historickému vývoji svobody, již chápe jako nejcennější hodnotu pluralismu.

Práce je přehledně strukturována a ve své většině rovněž má jasnou argumentační linii. Její stylistické zpracování je v celku uspokojivé, i když vykazuje jistou nevyváženost. Četností chyb (přibližně 1-2 na stránku; opravy viz oponentský výtisk BP) spadá práce mezi ostatními spíše do lepšího průměru. Vážnější výhrada pokud jde o koncepci práce by se týkala pouze skutečnosti, že poslední kapitole týkající se svobody je věnován bezmála dvojnásobný prostor než kapitole pojednávající o vlastním tématu práce. Je proto otázka, zda by neměl název práce znít např. spíše *Etická hodnota svobody v rámci pluralismu* apod.

Autor hodnotí pluralismus jednoznačně pozitivně a v úsilí o jeho propracování (a rovněž písemnou fixaci vlastních úvah) projevuje značné zaujetí a osobní angažovanost. Taková horlivost je sice veskrze sympatická, přináší však nemalá úskalí.

Především zůstává nevyjasněný statut Stráského argumentace ve prospěch pluralismu. Podle něj pluralismus představuje nejen přijatelné a žádoucí etické východisko, ale také pozici, jež se v současné postmoderní společnosti vnucuje jako jediná možná. Není zřejmé, který argument má přednost: zda to, že pluralita je něčím, oč je třeba usilovat, nebo zda je něčím, s čím beztak nelze nic dělat. Takové nereflektované kolísání mezi hodnocením a popisem (srv. zejm. str. 18, 19, 21, 33, 36, celá kap. 4.1) je nejen jaksí znepokojivé z hlediska těch, kdo nesdílejí autorem podaný obraz současné situace, ale neprospívá ani pluralismu samému – pokud je daností, není třeba a přísně řečeno ani možné jej obhajovat.

V rámci obrany pluralismu a postmoderny se autor dopouští mnoha zjednodušení, např. když považuje komunismus za moderní projekt (str. 11), klade do protikladu postmoderní stav (nenásilných) konfliktů uvnitř státu a před-postmoderní stav (ozbrojených) konfliktů mezi státy (str. 18), bagatelizuje problémy s přistěhovalectvím v západních zemích (ve smyslu: pokud bude probíhat dialog, konflikty se vyřeší, str. 20-21). Celkově lze říci, že autorův apologetický (avšak – jak jsme viděli – metodicky nevyjasněný) postup ho mnohdy svádí

k schematickému myšlení. Např. kontrární dvojici jednoty a mnohosti nelze bez dalšího aplikovat na dvojici moderní a postmoderní doba: každá doba má své konflikty a jednotící momenty; samozřejmě jde o míru, ale právě její kritérium by měla předkládaná práce stanovit, což nečiní. Jako tendenční se jeví i často mechanicky kladená alternativa: buď pluralismus, nebo (společenský či jiný) útlak; jako by snad potlačování či nějaká forma totality byla jedinou alternativou pluralismu.

Zcela neuspokojivý je Stráského výklad demokracie. Především: proč by měla být demokracie typická pro pluralismus a postmodernu? Liberální demokracie vznikla jako moderní fenomén, a není vymezena primárně negativně vůči aristokracii či teokracii (str. 22), nýbrž spíše je vyznačena pojmy svobody a rovnosti – ty však nejsou v žádném případě výsadou postmoderny. Celkově je výklad demokracie naivní a nepoučený; zvláště pak nápadné je (vzhledem k autorovým východiskům) tvrzení, že demokracie nemůže být nahrazena anarchií – přitom se zdá, že právě to by měl tvrdit (str. 23).

V jádře tohoto tendenčního líčení moderních fenoménů jako postmoderních, tohoto takřkajíc „zcizení“ demokracie, svobody a rovnosti moderně, se skrývá závažnější (a opět nereflaktovaný) problém bakalářské práce. Rozvoj svobody v moderně není zásluhou pluralismu jako takového, jak sugeruje celek práce a zejména jeho nejslabší kapitola 4.3. Hodnoty jako demokracie, multikulturní společnost, ale též lidská práva (viz str. 22) nejsou co do své geneze pluralitní (v autorově smyslu), nýbrž naopak předpokládají nějakou jednotící ideu (např. ideu lidské důstojnosti). Přesně to měl také na mysli autorem citovaný Masarykův výrok, že demokracie vychází z mravního úsudku. Myslí si to nakonec i autor sám, když (patrně nechtěně) přiznává nutnost norem (str. 36).

Slibný rozběh k větší diferenciaci šancí a hrozeb pluralismu v kapitole 4.1 zůstává nenaplněn, neboť autor není schopen rozpracovat a smířit latentní rozpor postmoderní svobody, jež se v neomezené možnosti konzumu zvrhává zpět do diktátu, a je tedy vlastně sama zdrojem útlaku.

Celý problém je zřejmě – jako obvykle – metodického rázu. Autor se pokusil na dosti omezeném prostoru (práce přesně splňuje minimální předepsaný počet stran) probrat velice obtížné téma a k ruce si přitom vzal zanedbatelné množství literatury. Vychází převážně z jednoho či dvou titulů, jež jsou pro něj určující i tam, kde pojednává o obsáhlém a široce zpracovaném tématu (např. demokracie), pro jehož zpracování by bylo možné využít značné množství literatury v češtině. Práce proto – i když vykazuje sympatické zaujetí tématem a obsahuje i jisté náznaky reflexe – nakonec ve výsledku nenabízí o mnoho více než kompilát několika málo sekundárních děl. Především z těchto formálně metodických důvodů ji nemohu hodnotit lépe než známkou „dobře“.

V Českých Budějovicích, 6. května 2009

Jakub Jinek

